

Тимофій Гаврилів

АЩЕТОЖ

Харків
«ФОЛІО»
2022

ЧАСТИНА ПЕРША

«Здоров'я нації»... Дивлюся, тоді бгаю і вкладаю одне в один мешт, друге — в другий. Мешти чекатимуть на мій наступний приїзд, доки знову вирушу в них на прогулянку рідним Міжріччям. Вони — ностальгійні. Найперші. «Ось взуття моєї мрії», — зрадів я, побачивши їх у вітрині на центральному проспекті Вайнберга. Татко не поділяє моєї ейфорії. Не пригадую жодного разу, коли б він похвалив, що я хоч щось зробив до ладу. «Для тебе мотлох важливіший за рідну землю. Не знаєш, що ще на себе нап'ялити. Он я ношу звичайне взуття». Таткові шкарбани, вироблені на фабриці «Прогрес» («Прогресу» давно немає, а мешти є), побрались такими самими зморшками, як татко. А ти, татку, бажав би, аби я теж отак старцював? «Облиш його, тепер інакші часи», — каже мамця. «Воно й видно», — буркає татко.

Інакші часи — п'ятдесят мамциних і таткових пенсій укупі. Татка вхопив би лунь. Що ви там бабраєтеся в гарагулях? Підіть у супермаркет і наберіть нормальної картоплі. І цибулі. І моркви. Й усього, чого душа забажає. Купіть ананас і київський торт — ви його заслужили! І пакуйте валізи — Анталія чекає на вас. Канари й Мальдіви. Татко мовчки закасував рукави, у мамці вони й не розкасувалися. Татко — незламний, тоді як мамця, хоч бадьориться, потихеньку здає позиції. Останні роки перед пенсією обоє не отримували ні копійки. Мамцю оформили у відпустку за власний рахунок, таткові виплачували напрацьоване забавками. «Я виготовив їх власними руками, — пишався татко. — На, це для тебе». «Татку, може, ти цього й не зауважив, але

я вже дорослий». Спересердя татко роздарував їх вуличним дітлахам.

Мамці досить побіжного погляду, аби второпати, що в мене все гаразд. Що я не втонув. І що не втонув — не те слово. І що мешти за п'ятсот доларів (вона здогадується, що вони щось коштували) — не катастрофа. І що це тільки старт у справжнє життя. «Це все омана», — супиться татко. Хай там як, я не опинився під монастирем. Це дещо заспокоює мамцю на тлі новин, які не вселяють оптимізму. Про жінку з Надвірної, яка потрапила в італійську лікарню з запаленням легень, а вийшла без нирки. Про калуського заробітчанина, якого залупцювала до смерті лісабонська поліція. Про ковельця, який упав у Любліні з риштування і якого власник будівельної фірми відвіз здихати у замиську лісосмугу. «Невже це правда?» «Мамцю, гадаєш, у нас такого добра менше?» «Але ж це Європа!» Таткові такі страшилки — ковінька на руку: «Сам винен. Ніхто його туди не витурював. Міг жити з нами. А згодом звити неподалік власне гніздо». На слові «гніздо» мамця скрушно-мрійливо зітхає: «В нього все ще попереду».

«Я, мамо, — ти ж знаєш — не робітник без кваліфікації, до того ж я влаштований офіційно і в мене найкраща, яка існує, медична страхівка, вона покриває все до найменшої дрібниці, включно з воскресінням. Я — не соціальний утриманець, не нероба і не паразит. Я не безхатько і не старцюю з простягнутою рукою». Мамця зважає, скільки в моїх словах жарту, скільки серйозу. Всупереч усьому, вона — оптимістка. Ісус із зачіскою у стилі гіпі усміхається з дешевого образка. Мамця зітхає: «Все одно — бережи себе, — і поправляє комір моєї сорочки. — Ти там хоч маєш що їсти?». «Донесхочу. Креветки, лангусти, корейці, китайці, тайці. Найбільша на світі відбивна — такої і на Юпітері не всмажать. На сьомгу дивитися нехить. І польські пірогі. І рускіє щі». «А як щодо нашого борщу?» — це татко. «Тобі ж мати варить». «А вареники?» «І вареники ліпить». Татко бундючиться. «То що, новини брешуть?» — перепитує мамця.

Небо її думок розпогоджується, і знову вільно сяє не скала-мучене жодною хмаркою сумніву сонце невичерпної материнської любові. «Я, мамо, працюю одночасно в трьох медичних закладах: у комунальному, найбільшому і найкращому в країні, і двох приватних». «І тебе цінують!» «Мене носять на руках». «Ти, напевно, єдиний такий?» «Ні, нас таких багато». «І всі — українці?» «Українець я єдиний. Втім, ні. Є медсестра з Запоріжжя». «Симпатична дівчинка?» «Мамо, їй п'ятдесят вісім». «Треба, щоб усі знали, чого ти досягнув!» «Я, мамо, роблю свою справу». «Ти ж завжди хотів стати хірургом». «І я ним став». «Нехай. Хай прочитають!» «Та що ти, облиш». «Ти завжди був скромним». «Не варто», — вклинюється татко.

«Не варто, — повторює татко. — Не хочу, аби кожний дурак знав, що мій син — манкурт». «Він — не манкурт», — мамця бере мене в оборону. «Якби я знав, хто з тебе виросте, я б змусив твою матір зробити аборт!» «Не треба так», — це знову мамця. «Він тут народився, тут його місце! Він зрадив свою землю. Державі потрібні спеціалісти». А ти, татку, впевнений, що потрібні? «Він молодий. Йому тут тісно. Хай усе зміниться, і він повернеться. Хай набирається досвіду, побачить світ. Он пташата оперюються й розлітаються». «Людина — не птах». «Він міг вже отримати громадянство, а не зробив цього. Там шанують людей, які щось уміють. Йому тиснув руку президент!» «Не наш президент». «Він ходить у театр, в кіно, на концерти». «Хіба в нас немає свого театру?»

«Їдеш?» «Їду». «Покидаєш батьківщину?» «Татку, ти так кажеш, наче я покидаю наречену». «Зректися батьківщини — останнє з останнього». «Татку, я не зрікаюся. Ти мислиш химерними категоріями». «А що ти робиш? Як це назвати?» «Їду підвищувати кваліфікацію». «Країна молода, без досвіду. На неї накинуться і пошматують». «На Бога, татку. Ніхто не займатиме нас. Кому ми потрібні? Ми самі собі не потрібні». «Росія найпершою». «Татку, Росія на ладан дихає. Не факт, що в найближчі роки не розпадеться-

---

ЧАСТИНА ДРУГА

Їлюблене дозвілля Іларії — мистецтво. Ні, навіть не так — ідея фікс, пристрасть, як ото у святих — змащувати виразки прокаженим, а в техніків-аматорів — складати зі старих частин різноманітні прилади. Хто не знав її особисто, нізащо не вгадав би цього. Зовнішність оманлива, зовнішність Іларії оманювала в квадраті. Висока дебела незайманка з профілем Кримгільди, з волоссям, що мало рідкісний русявий відтінок, якому позаздрили б Гарньє й Лореаль, суверенно спадало на плечі. Її тулуб нагадував прямокутник, у верхній частині якого розміщувалися два невеличкі конуси, як ото діти в пісочниці насипають на рівній поверхні пагорки. В цей прямокутник врізався посередині стегнами ромб, виразно диспропорційний, що належить сприймати не оцінково, а чисто технічно — в дескриптивно-прикладній площині, коротший у верхній частині і видовженіший у нижній, як ото схематично зображають діамант.

Іларія була справжнім діамантом — ограненим, свіжим, щойно з фабрики, готовим до використання, в ньому вже нічого не можна (і не варто) було покращувати. Ця жінка стала б знахідкою для якого-небудь Пікассо з його любов'ю до зміщених геометричних фігур, розірваних і розтерзаних, лише в Іларії все було на своєму місці. Іларія мовби зійшла з картини — з тієї старої, коли художники-творці ретельно відтворювали побачене. Зовнішні форми не віддзеркалювали її внутрішньої здатності приголубити світ, як голублять дитину, ставлячись до неї водночас серйозно й вимогливо. Іларія марнувала перед картинами час, якого мала

безмежно. Перед вічним години мізерніли і десь розчинялися, зникав також світ навколо, були тільки вона і полотно.

Сказати, що малярство впливало на Іларію магічно, — не сказати нічого. Картини робили її хтивою — вдовільняючи по-тяг до прекрасного, розпалювали до чогось іншого, не менш прекрасного. Така жінка, як Іларія, вдовільнила б найвибагливішого дослідника людської душі. Ось тіло, а десь у ньому душа. Лише де? Там, де сходяться стегна? Вище? Нижче? А можливо, вона тут, на маківці ось цього конусика? Чи ось цього? Іларія могла правити еталоном гармонії, як ото шукають еталону краси. Шукати не було потреби — Іларія не голка в сні. Я зустрів її в картинній галереї, куди мене запросили на відкриття виставки — долучитися до прекрасного, як ото причащаються проскуркою, змоченою у вині. Іларія нічого не прагнула так, як гармонії: партнера, з яким розділила б утіхи — ліжко, дітей, господарство і, звісно, картини. У зароблянні грошей вона цілком покладалася на чоловіка, однак у разі потреби ладна була ділити навпіл і це. З усіх пунктів її революційної програми нам вдалося виконати лише перший, далі якого ми так і не зайшли.

Якщо людина після смерті народжується знову, то в котромусь із попередніх життів Іларія була моделлю якого-небудь геніального бідолахи, що наклало на неї незмивний відбиток. Зупиняючись перед картинами, Іларія намагалася вгадати, котрий з них той — кілька сторіч передше вони були приятелями, а може, й коханцями. Іншого пояснення тієї незбагненої сили, з якою мистецтво зачаровувало її, я не мав. Іларія — шхуна, яка потребувала стабільного капітана, досвідченого знавця свого ремесла. Десь у якійсь картинній галереї на котрійсь із картин (можливо, не на одній) було зображено її. Іларія шукала цю картину, доки її не переманила політика, в яку вона поринула з головою, шукаючи не так ідеалів, як забуття.

Іларія-маятник могла знести будь-що на своєму шляху. Наслідком стало поламане ліжко, в якому хруснув дубовий брус,

---

ЗМІСТ

Частина перша	7
Частина друга	114
Частина третя	429